

RÉGEN HONOSULT PULYKAFAJTÁINK

Ne tartsuk együtt a tyúkokkal!

Fotók: NBGK HGI

Túlzás lenne azt állítani, hogy az egekben lenne a magyar gazdák pulykatartási kedve, ennek háttérben pedig legfőképp a fajtákkal kapcsolatos félelmek, illetve tévhitek állnak. Nem vitás: a kispulykák nevelésének első hónapjaiban az állattartók fokozott odafigyelésére van szükség, a befektetett energia azonban távolról sem hiábavaló, sőt. Kiváló példa erre a bronz- és a rézpulyka, melyeket szívósság, betegségek iránti ellenállóság, s egyebek mellett kiváló húsmínőség is jellemez. Nem véletlen, hogy e fajták a Nemzeti Biodiverzitás- és Génmegőrzési Központ Haszonállat-génmegőrzési Intézet állatállományának is fontos részét képezik.

A napjainkban ismert pulykafajták kialakulásához hosszú évezredek folyamata vezetett, s bár e történetben mindmáig akadnak homályos foltok, jócskán vannak biztosnak tűnő támpontok is. Az eddig feltárt megkövesedett maradványok alapján nagy bizonyossággal kijelenthető, hogy ősük, a vadpulyka Észak- és Közép-Amerikából származik, a faj háziásítása pedig az időszámítás előtti évezredben kezdődött el. Az indián népek háziállatként, kutyáik mellett tartották a madarakat, melyek első példányai a feltételezések szerint a gyarmatosítást követően, a spanyol hódítók hajóin érkeztek Európába.

Hazánkban a Duna-Tisza közén kezdett elterjedni a faj – a magyar parlagi pulyka –, melyet fehér és fekete színben tenyésztettek. Utóbbi színváltozat állománya azonban csökkenésnek indult, s a 20. század derekára szinte már csak hírmondónak maradt belőle néhány példány. A fehér színváltozatot elődeink a mexikói fehér pulykával kezdték nemesíteni – céljuk a madarak testsúlyának növelése

volt. A magyar parlagi pulyka változatai kis számban, de ma is fellelhetők a Kárpád-medencében.

Génmegőrzési munka

Gödöllő déli részén, a festői szépségű arborétum szomszédságában terül el a Haszonállat-génmegőrzési Intézet (NBGK HGI) telephelye. Jogelődje, a Haszonállat-génmegőrzési Központ 2019-ben a tápiószzelei Növényi Diverszitas Központba integrálódott, ennek eredményeképpen pedig létrejött a Nemzeti Biodiverzitás- és Génmegőrzési Központ, mely ma Magyarország legnagyobb és egyben központi génbankjaként működik.

A telephelyen a cél évtizedek óta változatlan: az őshonos haszonállatfajták génmegőrzése, a bennük rejlő nemzeti értékek védelme, azok kutatása és fejlesztése, illetve oktatása a fő feladata az itt dolgozóknak. Köztük van Barta Ildikó génbanki tenyésztésvezető is, aki három évtizede, az intézet baromfi génbankjának létrehozásától kezdve

vesz részt a génmegőrzési és fajtafenntartási munkákban. A szakember lapunknak elmondta, az NBGK HGI a jelenleg őshonosként védett 35 magyar haszonállatfajtából 14 baromfifajtát állami génbankként tart fenn.

A telephelyen 200-200 tojót tartanak a régen honosult réz-, illetve bronzpulyka fajtákból, melyekkel kapcsolatban megjegyezte: bár e madarak méretüket tekintve kiemelkednek a baromfifajták közül, ez távolról sem jelenti azt, hogy nevelésükkor ne lenne szükség a fokozott odafigyelésre. „Sokan emiatt idegenkednek a pulykatartástól, azonban érdemes tudni, hogy a madarak szempontjából csak az első három hónap az, ami „kényesnek” tekinthető. Mivel naposan rosszul látnak, figyelni kell rá, hogy megfelelő mennyiségű fény érje őket, illetve szoktatni kell őket az olyan alapvető külső stresszforrásokhoz is, mint például a zaj – különösen igaz ez az első két hétre. Fontos tudni azt is, hogy magas fehérjeigényük van, ezért a szemes takarmányt célszerű például túróval, hagymaszárral vagy főtt tojással dúsítani, ha pedig erre nincs le-

Barta Ildikó génbanki tenyésztésvezető három évtizede, az intézet baromfi génbankjának létrehozásától kezdve vesz részt a génmegőrzési és fajtafenntartási munkákban

hetőség, akkor jó – és kényelmes – alternatíva az úgynevezett indító pulykatáp. Madaranként két kilóval célszerű számolni, ami körülbelül három vagy három és fél hétig elegendő lesz. Ezt követően fokozatosan kell átállni a hagyományos takarmányra” – sorolta a tanácsokat Barta Ildikó, aki szerint ahogy megerősödnek a kis pulykák, a gazdának úgy kerül le a válláról a teher.

Szavai szerint az említett két fajta esetében szabad tartásban érdemes gondolkodni; ideális lehet erre a célra például egy gyümöl-

csős, ahol a madarak táplálékigényük akár 70 százalékát is ki tudják elégíteni, nem mellesleg pedig tisztán is tartják a területet. A téli időszakban biztosítani kell számukra egy fedett helyet, ahová éjszakára behúzódhatnak, viszont nem árt tudni, hogy a zsúfoltságot nem viselik jól. A hideg hónapokban zsákból kell etetni őket; a kukorica mellett érdemes lucernát adni nekik, például bála formájában, melyet szívesen csipegetnek, hozzájutva a szükséges növényi fehérjéhez.

Pulykabetegség a tyúkoktól

Az NBGK HGI telephelyén a múlt évtől kezdve a pulykák nevelése egy új, korszerű technológiával felszerelt ólban történik, illetve a tartásuk is külön, a többi baromfifajtától el-

A rézpulyka

A fajtát főként Boszniában tenyésztették nagyobb számban, ezért „bosnyák pulykának” is nevezték. Szórványosan Magyarország területén is előfordult. Edzettségére és igénytelenségére jellemző, hogy értékesítésre valaha lábbon hajtották hazánkba. Az alföldi tanyavilágban egy-egy példánya ma is megtalálható. A kakas színe a test elülső részén sötét rézvörös, fehéres szárnyfedő- és faroktollakkal. Alapszínét fakó és fehér harántávok tarkíthatják. A láb rózsaszín, a bőr fehér színű, a tojó valamivel világosabb. A betegségekkel szemben ellenálló, igénytelen, bőven tojó, szorgalmasan kotló és nevelő, nagyon jó élelemkereső pulykafajtaként tartották számon.

A bronzpulyka

A standard bronzpulyka a legrégebben kitenyésztett pulykafajták egyike, az egész világon elterjedt. Az 1800-as évek második felében keresztezés és fajtatisztítás céljából hozták be. Hazánkban honosult fajtának minősíthető. A bronzpulyka gyorsan kiszorította a kisebb testű, parlagi fajtákat, s így a 20. század elejére a legértékesebb és legelterjedtebb pulykafajtává vált Magyarországon is. A bronzpulyka teljes kifejlettségét két éves korára éri el. Évi tojástermelése a hazai tenyésztésekben 50–80 darab. A tojások színe erősen pettyezett, súlyuk 70–90 gramm. A „magyar” bronzpulyka testformája és a tollának színeződése megegyezik a standard bronzpulykéval, csak testsúlya lényegesen kisebb, a parlagi változatokhoz hasonló.

Forrás: genmegorzes.hu

A rézpulyka-kakasok 5–7 kilogrammosra nőnek

különítve zajlik. Ez azért fontos, mivel ott, ahol nagyobb mennyiségű pulykát tartanak együtt például tyúkfélékkel, előbbiek nagy eséllyel fertőződhetnek meg az úgynevezett feketefejűséggel. Noha a tyúkfélék csak hordozók, az ürüléküket felcsipegető pulykák számára a megfertőződés végzetes kimenetelű lehet. A génbanki tenyésztésvezető ezzel kapcsolatban azt mondta, hogy háztájiban, egy „szellősebb” közegben kisebb esélye van a pulykák megbetegedésének, még akkor is, ha más fajtákkal tartják együtt őket. Mindemellett, ahogy a napfény, úgy például a fagy is fontos szerepet tölt be a madarak közvetlen környezetének tisztántartásában.

Termékenység és utódnevelés

S ha már háztáji tartás: a falvakban egykoron bevett szokás volt, hogy csak néhányan tartottak pulykakakast, melyeket kézzel kézzel, vagyis inkább tojóról tojóra „járattak”, így spórolva a tartásukkal járó költségeken. „A tojók hosszú ideig képesek tárolni a petevezetékükben a spermát. A tojóciklus körülbelül 2 hónapig tart, ez idő alatt a madarak 40–45 tojást tojnak, s ha csak egyszer is találkoztak a kakassal, akkor a tojások ez idő alatt termékeknek lesznek” – magyarázta Barta Ildikó.

Mint mondta, az NBGK HGI-ben a termelési paraméterekre történő szelekció helyett arra törekednek, hogy minél szélesebb genetikai palettával rendelkező állomány vegyen részt a szaporításban. Ennek eredményeképpen, mióta elindult a tenyésztési programjuk – immáron bő 3 évtizede –, a genetikai vizsgálatok szerint egyetlen egyszer sem ütötte fel fejét beltenyésztés a telephelyen. Fontos tény az is, hogy több mint 10 éve nem használnak antibiotikumot, ami azt bizonyítja, hogy megfelelő neveléssel és tartással rendkívüli ellenállóképeség alakul ki a réz- és bronzpulykákban.

A bronzpulyka-kakasok súlya 6–8 kilogramm között alakul

A szakember e madarak kotlási hajlandóságáról elmondta, hogy tökéletes nevelőanyákról beszélhetünk, akikkel egyéb fajták, például tyúkfélék tojásait is remekül lehet keltetni. Ez az oka annak, hogy előszeretettel fordulnak az intézethez vadásztársaságok is, ugyanis immár bevett szokás náluk, hogy pulykákkal keltetik ki a fácánok tojásait. Noha maga a pulykatojás minden további nélkül fogyasztható – nem mellékesen finom is –, az leginkább a madarak szaporodása szempontjából bír nagy értékkel. Nem úgy, mint a bronz- és rézpulyka húsa, mely vöröses színű, remek beltartalmi értékkel bír, mindemellett pedig rendkívül ízletes is. „Kivételes gasztronómiai élményben lehet részük azoknak, akik megkóstolják a belőlük készült ételeket – például leveseket –, ugyanakkor érdemes tudni, hogy ezeknek a fajtáknak a húsa egészen más „megközelítési módot” igényel, mint a boltok hűtőpultjaiban fellelhető húspulyké. Tanácsos utánajárni a régi recepteknek, elkészítési módoknak” – javasolta.

Barta Ildikó ugyanakkor azt sem tagadta, hogy a tévhitek miatt jelenleg nem túl népszerű a pulykatartás a magyar kisebb gazdák körében. Az NBGK HGI éppen ezért nemcsak szaktanácsadással, hanem tenyésztőjás-, naposállat-, illetve speciális takarmányok értékesítésével is igyekszik segédkezni azoknak, akik szívesen foglalkoznának e baromfifajtákkal. Azonban nemcsak a cikkben említett két pulykafajtában látnak remek lehetőségeket Gödöllőn. Mint megtudtuk, egy pályázat keretében Erdélyből származó erdélyi tarka pulykákkal bővítették az állományukat, s határon túli partnereikkel együttműködve végeznek génmegőrzést. Jelenleg 170 tojót tartanak a telephelyen – a cél, hogy e számot 250-re növeljék, majd pedig elindítsák a fajtaelismertetési eljárást.

Szőcs Attila